

Abdülkadir Aksoy, Yönetim Ahlâkı- İdeal ve Gerçeklik Arasında Siyasetnamelerde İyi Yönetim Arayışı,

İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2019, 247 s.

Değerlendiren: Hafsa Nur Engeloğlu

Yönetim Ahlâkı İdeal ve Gerçeklik Arasında Siyasetnamelerde İyi Yönetim Arayışı isimli kitap, yazarı Abdülkadir Aksoy'un 2019 yılında Sakarya Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda tamamladığı "Yönetim Ahlâkı Bağlamında Osmanlı Siyasetnamelerinin İncelenmesi" başlıklı doktora tezinin kitaplaştırılmış hâlidir. Yazarın üslubunun akıcılığı, ifadelerinin okumayı kolaylaştırıcı biçimde açık ve anlaşılır olması, zikredilmesi gereken hususların başında gelmektedir. Çalışmada kaynak kullanımı zengin olup özellikle birincil kaynakların kullanımına özen gösterilmiştir. Bu durum da çalışmanın niteliğini artırmaktadır.

Çalışmanın amacı yazar tarafından açıkça ifade edilmemekle birlikte yazarın iddiası, siyasetnamelerin Batı dışı toplumlarda iyi yönetimin ilkelerini ortaya koyduğu ve bu nedenle kamu yönetimindeki paradigma arayışlarına alternatif veriler sunabileceği olarak göze çarpmaktadır. Bu bağlamda Aksoy, kamu yönetimindeki paradigma arayışlarının devam etmekte birlikte bu arayışın Angloamerikan ve Batılı içeriğe sahip olduğuna ve kamu yönetiminin Doğu'yu dışarıda bıraktığına dikkat çekmektedir. Yazarın "Batı dışı toplumlarda iyi yönetimi anlamak için nereye başvurabiliriz?" (s. 15) sorusuna cevap bulmak amacıyla çalışmayı ortaya koyduğunu ifade edebiliriz. Aksoy

@ Yüksek Lisans Öğrencisi, Şehir Üniversitesi, hafsanuraslanoglu@gmail.com

ID 0000-0003-1922-6379

→ Engeloğlu, H. N. (2020). *Yönetim ahlâkı ideal ve gerçeklik arasında siyasetnamelerde iyi yönetim arayışı* [A. Aksoy'un *Yönetim Ahlâkı İdeal ve Gerçeklik Arasında Siyasetnamelerde İyi Yönetim Arayışı* kitabının değerlendirme yazısı]. *İş Ahlakı Dergisi*, 13 (1), s. 169-172.

da çalışmanın konusunu “Siyasetnameler, iyi yönetimin ahlaki ve felsefi boyutlarını anlamak bakımından kaynak olduğundan bu tezin inceleme konusunu oluşturmaktadır” (s. 15) ifadeleri ile bunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda yazar, bu ifadeleri ile Doğu-İslam-Türk düşünce tarihinde yer alan siyasetnamelerin, iyi yönetimin Batı dışı deneyimi bağlamında yukarıda belirttiğimiz kamu yönetiminde paradigma arayışına alternatif veriler sunabileceği düşüncesine sahip olduğunu açık etmektedir.

Çalışmanın asıl önemi, Aksoy’un da ifade ettiği gibi (s. 17) günümüz kamu yönetiminde etik çalışmalarının artması ve siyasetnamelerin incelenme alanı ile ilgilidir. Günümüzde edebiyat ve tarih disiplinleri içerisinde incelenen siyasetnameler, siyaset ve kamu yönetimi disiplinleri içerisinde henüz yer edinmemiştir. Eser, yönetim ahlakı bağlamında siyasetnameleri incelemesi sebebiyle siyaset ve kamu yönetimi bilimi içerisinde siyasetnamelerin ele alınışının ilk örneklerinden sayılacaktır. Bu durum kitabı, literatüre yaptığı katkı yönünden önemli kılmaktadır. Çalışmada hem birincil kaynakların kullanılması hem de çağdaşlarının eserlerinin neredeyse tamamına atıf yapılması, yazarın literatüre hâkimiyetini göstermektedir. Ancak Aksoy, yönetim ahlakı alanının günümüz kamu yönetimindeki etik çalışmalarına karşılık geldiğini ifade etmekle birlikte bahsedilen bu konumlandırma, kitabın içeriğinde yeterince yer bulmamaktadır.

Çalışmanın kapsamı, yazarın belirttiği üzere siyasetname yazınının oldukça fazla ve çeşitli olması nedeniyle Osmanlı döneminde yazılmış ve günümüz Türkçesine aktarılmış 23 eserden oluşmaktadır. İki metin, Osmanlı öncesinde yazılmasına rağmen Osmanlı dönemi siyasetnamelerini örneklemesi bakımından çalışmaya dâhil edilmiştir. İLEM tarafından siyasetnameleri derlemek amacıyla oluşturulmuş “İslam Siyaset Düşüncesi Kataloğu”nda yer alan 805 siyasetnameye bakıldığında, gerçekten de siyasetnamelerin farklı yüzyıllarda, çeşitli sınıf ve dillerde kaleme alındığı görülecektir. Kitapta bu çeşitlilik ve fazlalıktan bahsedilmiş olmasına ve Osmanlı döneminde yazılmış ve günümüz Türkçesine aktarılmış daha birçok siyasetname olmasına rağmen çalışmaya konu edilen 23 siyasetnamenin neden seçildiğine dair kriterlere yeterince yer verilmemiştir.

Üç ana bölümden oluşan çalışmaya ahlakın doğası ve kavram açıklamaları ile giriş yapılması, meselenin geniş bir yelpazeden ele alınmasını sağlamakla birlikte devam eden bölümlerin derinlemesine analiz edilmesinin önüne geçmiştir. Ancak oluşturulan bu zemin, alan dışından gelen okuyucu için de siyasetnamelerin işaret ettiği yönetim usulünün doğru anlaşılabilmesini mümkün kılacaktır. Bu bağlamda yazarın ahlak ile ilişkili kavramları ele alış ve yönetime dair kavramların insan ile ilişkisinin izahı çalışmayı önemli kılmaktadır.

İkinci bölümde ele alınan “Batı-Dışı Yönetim Paradigmaları” ve “Doğu Yönetim Düşüncesi” çerçevesinde hem düşünsel hem de kurumsal açıdan Türk yönetim geleceğini etkileyen Çin, Hint ve İran yönetim düşüncesine yer verilmesi, Osmanlı siyasetnamelerinin içeriğini anlamak için temel teşkil etmektedir. Paradigma arayışına alternatif veriler sunabileceğinden hareketle bu yönetim düşüncelerinin daha ileri boyutta irdelenmesi beklenen eserin bu kısmı, konuya ilgili olan kişilerin çalışmalarına başlangıç niteliğinde kalmaktadır.

“Siyasetnameler ve Yönetimde Ahlakı Aramak” başlığını taşıyan üçüncü bölümde, eserin özgün kısımları yer alır. “Kısa Siyasetname Sözlüğü” başlığı altında kavram ve metafor analizleri ve çeşitli tablolar ile siyasetnamelerin içerik analizleri sistematikleştirilmektedir. Yazarın çalışmanın kapsamı olarak sunduğu “İslam ahlak anlayışının Türk yönetim kültüründeki karşılığı”nı (s. 18) bu bölümde görmekteyiz. Çalışmanın ana bölümünü teşkil eden, Osmanlı siyasetnamelerinde yönetim ahlakının irdelenmesi için seçilen 23 siyasetnamenin derinlemesine analiz edilmekten öte genel çerçeve içinde verilmesi, siyasetnamelerin birbirleri ile farklılıklarına dikkat çekilmemesi, çalışmayı eksik bırakmakla birlikte siyasetnamelerdeki hükümdar/vezir/yönetici profil analizinin -yapılan diğer tüm çalışmaları da kapsayacak şekilde- sistematik biçimde ele alınmış olması, çalışmanın önemini artırmaktadır.

Batı dışı alternatif veri olarak sunulan siyasetnamelerin arka planı, ortaya çıktıkları coğrafyalar bağlamında kısmen ele alınmakla birlikte Batı’da ortaya çıkan yazım türlerinden “Hükümdar Aynalarında” yönetim ahlakının zihni ve felsefi arka planına yeterince değinilmemektedir. Ele alınan hükümdar aynalarında aykırı ses olarak zikredilen Machiavelli’nin düşüncelerine ortak olabilecek kişilere değinilmekte ve bu düşüncenin eleştirisi yeterince yapılmamaktadır. Çalışmanın hareket noktalarından olan Batı dışı toplumlarda iyi yönetimi anlama çabası düşünüldüğünde, Batı ile ilgili derinlemesine analizlere girilmemesi anlaşılabilir bir husustur. Ancak Batı hükümdar aynalarında da yönetim ahlakının anlamının aranmaya çalışılması, çalışmanın bağlamı ile örtüşmemektedir. Siyasetnamelerin Batı’da da var olduğuna küçük bir paragraf içerisinde yer verilmesi, konu bütünlüğü açısından yeterli olacakken özel başlık olarak açılması, çalışmanın bütünlüğünü bozmaktadır.

Çalışma, yönetim ahlakı bağlamında siyasetnamelerin kendine özgü arka planını ve dinamiklerini, tarihsel serüven içerisinde ortaya koymak bakımından ve siyasetnamelerin kamu yönetimi alanında alternatif verileri içerdiği iddiasını ortaya koyması bakımından oldukça değerlidir. Ancak kamu yönetimindeki arayışların sürdüğü belirtilen ve siyasetnamelerin Batı dışı toplumlarda iyi yönetime alternatif veriler sunabileceği ifade edilen çalışmada, kamu yönetiminin hâlihazırda ki para-

digmasına kısaca dahi olsa değinilmemektedir. Bununla birlikte kamu yönetimi teorisindeki değişimler bağlamında ahlakın zaman içinde değişen konumuna atıf yapılması ve modern dönemde ahlakın konumunun araçsallaşmasının ifade edilmesi sonraki çalışmalara yol gösterici niteliktedir.

Çalışmanın bütününde yer yer Batı yönetim ahlakına ve son bölümde modern yönetim etiğine siyasetnamelerdeki ahlak ile karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir. İfade edilmesi gerekir ki Batı yönetim ahlakı ve modern yönetim etiği hususları ayrıca ele alındıktan sonra bu karşılaştırmaların yapılması, eserin amacına ulaşması açısından daha makul bir yol olacaktır. Zira her ne kadar kitabın giriş ve sonuç kısımlarında, yönetim ahlakının güncel etik çalışmalarda meslek etiği olarak incelendiği minvalinde ifadeler yer alsada çalışmada Batı veya modern yönetim etiğine ayrıca yer verilmemesi ve temel argümanlarının ve felsefi arka planının tartışılmaması, yapılan karşılaştırmaları zemsiz kılmaktadır. Yazarın bu bağlamda herhangi bir karşılaştırmaya girmeden siyasetnameleri, metin analizine tabi tutarak yönetim-ahlak ilişkisi çerçevesinde derinlikli biçimde incelemesi, çalışmayı daha bütünlüklü ve alana katkısı bağlamında daha nitelikli kılacaktır. Yahut diğer bir yol olarak Batı yönetim ahlakının temelleri, siyasetnameler ile karşılaştırmalı bir perspektiften derinlemesine ele alınarak siyasetnamelerde yer alan iyi yönetimin modern paradigma arayışlarında neye tekabül ettiğinin açığa kavuşturulması yerinde olacaktır. Bu şekilde yapılmış olan bir çalışma, bize günümüz dünyasında siyasetnamelerde anlatılan iyi yönetim ilkelerinin neden/nasıl uygulanıp uygulanamayacağına dair somut veriler sunacaktır. Çalışmanın bu şekilde kurgulanmadığı literatür kullanımında da açığa çıkmakta, güncel etik ve kamu yönetimi çalışmalarına çok yer verilmemektedir. Yazarın iki farklı noktada gidip geldiği dikkat çekmekle birlikte daha ağırlıklı olarak ilk yolu seçtiği görülmektedir. Kısık sesle de olsa yönetim ahlakının günümüz kamu yönetiminde meslek etiği çalışmalarına karşılık geldiğini söylemesi önemlidir. Siyasetnamelerin siyaset-kamu yönetimi bilimi içerisinde özgün ve bağımsız bir yer edinebileceğine dair yol açıcı bir çalışma olması nedeniyle alandaki değerini koruyacaktır.